

POSTANOWIENIE

Dnia 8 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek (sprawozdawca)

SSN Dariusz Dończyk

Protokolant Ewa Krentzel

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta R.

przy uczestnictwie [...]

o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 8 grudnia 2016 r.,

skargi kasacyjnej uczestników [...] od postanowienia Sądu Okręgowego w R.

z dnia 8 września 2015 r., sygn. akt V Ca .../15,

1) oddała skargę kasacyjną

**2) oddała wniosek Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej
Skarbu Państwa i Gminy Miasta R. o zasądzenie
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Skarb Państwa - reprezentowany przez Prezydenta Miasta R. wniósł o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości położonej w R., składającej się z

pięciu działek: nr ew. 4/11, m.in. dla której prowadzona jest księga wieczysta Kw nr [...], nr ew. 1090/6, 1090/8, 1072/62, 1072/143, dla których prowadzona jest księga wieczysta Kw nr [...] - przez zasiedzenie z dniem 2 września 1990 r. Uczestnicy postępowania (osoby fizyczne) są następcami prawnymi b. właścicieli nieruchomości z tytułu dziedziczenia.

Postanowieniem z dnia 6 lutego 2012 r. Sąd Rejonowy w R. oddalił wniosek. Ustalił, że działki wskazane we wniosku stanowiły część nieruchomości o powierzchni 10.5398 ha, objętej uprzednio wykazem hip. 270. Nieruchomość, na której posadowione były m.in. budynki nieczynnej na skutek zniszczeń wojennych cegielni, została nabyta przez poprzednika prawnego uczestników postępowania w latach 1946 - 47. Zarządzeniem Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 30 marca 1950 r., na podstawie dekretu z dnia 16 grudnia 1918 r. w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego (Dz.Pr.P.P. Nr 21, poz. 87 ze zm.), ustanowiono przymusowy zarząd państwowy nad nieczynnym przedsiębiorstwem Cegielnia A. M. G. i współwłaścicieli w Z. W 1957 r. na wniosek b. właścicieli zwrócono część gruntów o powierzchni 4.0600 ha z budynkiem mieszkalnym. Orzeczeniem Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 30 marca 1960 r., wydanym na podstawie ustawy z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym (Dz.U. Nr 11, poz. 37 ze zm.), przejęto z mocy prawa wskazane przedsiębiorstwo na własność Skarbu Państwa. W 1972 r. wszczęto postępowanie wywłaszczeniowe dotyczące części nieruchomości zwróconej w 1957 r. na rzecz P. i Spółdzielni Mieszkaniowej N. W toku postępowania wywłaszczeniowego właściciele zbyli je umową sprzedaży na rzecz Skarbu Państwa. L. G., E. G. i L. D. pismem z dnia 7 sierpnia 1990 r., skierowanym do Prezydenta R., wystąpili o zwrot nieruchomości objętej sprzedażą, o zabezpieczenie „rozgrabianego” mienia cegielni oraz podjęcie „odpowiednich kroków” do dnia wejścia w życie ustawy repriwatyzacyjnej.

Decyzjami Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 maja 1993 r. i z dnia 7 listopada 1995 r. stwierdzono nieważność wskazanego zarządzenia Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 30 marca 1950 r. o ustanowieniu zarządu przymusowego w zakresie nieczynnej cegielni i części gruntów. Decyzjami Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 20 lipca 1993 r.,

30 sierpnia 1996 r. oraz Prezesa Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast z dnia 30 marca 1997 r. stwierdzono nieważność orzeczenia Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 30 marca 1960 r. W 1975 r. na działce nr 4/11 (poprzednio nr 4/9) na zlecenie Urzędu Miejskiego wybudowano drogę, początkowo wojewódzką, połączoną z siecią dróg krajowych, którą Wojewoda przekazał porozumieniem z dnia 25 października 1993 r. Gminie R., od dnia 1 stycznia 2010 r. zaliczono ją do dróg publicznych powiatowych (część ul. R.). Dalsza część działki jest zajęta pod parking. Wojewoda odmówił komunalizacji tej nieruchomości. W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych Spółdzielnia Mieszkaniowa N, (użytkownik wieczysty) na pozostałych działkach wybudowała budynek z drogą dojazdową, którą przekazała miastu R. (część ul. P.). Obecnie nieruchomość jest zajęta pod jezdnię drogi publicznej, parking osiedlowy i trawnik. Od dnia 1 stycznia 2001 r. droga ma status drogi publicznej gminnej. Uczestnicy w 2006 r. wezwali Spółdzielnię Mieszkaniową do próby ugodowej w zakresie zapłaty wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości oraz zwrot przychodów (działki nr ew. 4/11, 1090/6, 1090/8, 1072/62, 1072/143). Uczestnicy i Prezydent m. R. prowadzili negocjacje co do sprzedaży działek nr ew. 1090/6, 1090/8, 1072/62, 1072/143, do której wobec nie uzgodnienia ceny nie doszło.

Sąd pierwszej instancji uznał, że Skarb Państwa był posiadaczem samoistnym w złej wierze działek objętych wnioskiem, ale uczestnicy postępowania – L. D., Z. G., E. G. i W. G. oraz ich poprzednicy prawni z uwagi na system polityczny nie mogli dochodzić do końca lat osiemdziesiątych ich zwrotu. Stwierdził, że przeszkoda ta trwała do dnia 4 czerwca 1989 r., stąd nie upłynął trzydziestoletni termin zasiedzenia.

Postanowieniem z dnia 4 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w R. oddalił apelację Skarbu Państwa oraz uczestniczki postępowania Gminy Miasta R.. Sąd wskazał, że do wybudowania dróg doszło przed unieważnieniem decyzji administracyjnych. Władanie tych podmiotów było realizowane w ramach władztwa publicznego, stąd nie było posiadaniem właścicielskim prowadzącym do zasiedzenia.

Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 28 listopada 2014 r., uchylił orzeczenie sądu drugiej instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Wskazał, że posiadanie nieruchomości, uzyskane w ramach imperium, może być kwalifikowane jako posiadanie samoistne w rozumieniu art. 336 k.c. (uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07). O posiadaniu i jego postaci decyduje wyłącznie sposób władania rzeczą, a nie okoliczności jego uzyskania. Jako posiadanie samoistne w dobrej wierze należy traktować zarządzanie nieruchomością przez organ państwowej jednostki organizacyjnej w ramach władztwa państwowego także wówczas, gdy podstawą nabycia była decyzja administracyjna, uznana później za nieważną. Stwierdził, że sąd drugiej instancji pominął rolę domniemań wynikających z art. 7, art. 339, art. 340 k.c., a w zaskarżonym postanowieniu brak ustaleń i prawnej oceny czy po urządzeniu dróg publicznych doszło do przekazania przez wnioskodawcę posiadania innym podmiotom. Zmiana charakteru czynności, podejmowanych wobec nieruchomości w zakresie zarządzania i utrzymywania już po urządzeniu dróg, nie może być łączona z rezygnacją lub zmianą charakteru posiadania. Podkreślił, że wprowadzanie dróg publiczne są wyłączone spod obrotu cywilnoprawnego i zmiana właściciela jest możliwa tylko między podmiotami wymienionymi w art. 2a ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, ale samo ich urządzenie nie stanowi podstawy przejęcia własności. Wyjątek z art. 73 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną nie ma zastosowania w sprawie. Oznacza to, że Skarb Państwa i jednostki samorządu terytorialnego mogą dochodzić uregulowania stanu prawnego poprzez stwierdzenie zasiedzenia. Sąd Najwyższy wskazał ponadto, że zachodzi potrzeba ponownego ustalenia i rozważenia czy zaistniała przeszkoda uniemożliwiająca rozpoczęcie lub powodująca zawieszenie biegu zasiedzenia, polegająca na obiektywnym, o powszechnym zasięgu, niezależnym od właściciela stanu niemożności dochodzenia wydania nieruchomości na drodze prawnej. W uzasadnieniu uchylonego orzeczenia brak wyjaśnienia tych okoliczności. Sąd Najwyższy zwrócił ponadto uwagę, że od wejścia w życie ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym możliwe było podejmowanie działań prawnych, zatem nie wiadomo dlaczego sąd odwołał się do daty transformacji ustrojowej (1989 r.).

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w R. postanowieniem z dnia 8 września 2015 r. zmienił postanowienie Sądu pierwszej instancji z dnia 6 lutego 2012 r. stwierdzając, że (1) wnioskodawca Skarb Państwa – Prezydent Miasta R. nabył przez zasiedzenie prawo własności działki nr ew. 4/11, m.in. dla której prowadzona jest księga wieczysta Kw nr [...] z dniem 2 września 1990 r., (2) uczestniczka Gmina Miasta R. nabyła przez zasiedzenie prawo własności działek nr ew. 1090/6, 1090/8, 1072/62, 1072/143, dla których prowadzona jest księga wieczysta Kw nr [...] z dniem 1 stycznia 2006 r.

Sąd Okręgowy podzielił podstawę faktyczną rozstrzygnięcia uzupełniając ją stwierdzeniem, że uczestnicy – następcy prawni b. właściciela nie obalili domniemań samoistności i ciągłości posiadania oraz dobrej wiary (art. 7, art. 339, art. 340 k.c.). Oceniał, że posiadanie nieruchomości związane było z decyzjami administracyjnymi o przejęciu ich na własność Państwa i nie zostało przerwane na skutek stwierdzenia ich nieważności. Okoliczności te usprawiedliwiały przekonanie Skarbu Państwa o uprawnieniu do decydowania o sposobie ich zagospodarowania i zarządzania. Zmiana charakteru czynności po urządzeniu dróg publicznych nie ma znaczenia. Sąd uznał za uzasadniony apelacyjny zarzut naruszenia art. 175 w zw. z art. 124 pkt 4 k.c. poprzez przyjęcie, iż działanie siły wyższej ustało z dniem 4 czerwca 1989 r., bowiem z uwagi na podstawę przejęcia nieruchomości przyjąć należy jako datę ustania siły wyższej o charakterze powszechnym dzień 1 września 1980 r., tj. wejście w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym oraz o zmianie ustawy kodeks postępowania administracyjnego. Od tej daty możliwa była skuteczna kontrola sądu administracyjnego nad decyzjami. Brak podstaw do przyjęcia, że w okresie od 1 września 1980 r. do 4 czerwca 1989 r. uczestnicy podejmowali działania zmierzające do wyeliminowania wadliwych decyzji z obrotu. Czynności podejmowane w latach 2006 - 2008 mające na celu uzyskania wynagrodzenia, zwrot pożytków, sprzedaż nieruchomości nie stanowiły akcji zaczepnej, zatem nie spełniły przesłanek przerwania biegu terminu (art. 123 § 1 pkt 1 - 3 k.c.), ponadto dotyczą okresu po upływie terminu zasiedzenia. Co do działki 4/11 Sąd przyjął, że Skarb Państwa objął ją w posiadanie samoistne w dobrej wierze, ale od dnia 2 września 1980 r. ustał stan siły wyższej uniemożliwiającej jej zwrot, zatem termin zasiedzenia liczony od tej daty upłynął

z dniem 2 września 1990 r. Co do pozostałych działek zaliczając okres posiadania poprzednika prawnego (Skarbu Państwa), przejęcie przez Gminę R. dniem 27 maja 1990 r. w drodze komunalizacji, wykonywanie posiadania samoistnego w dobrej wierze, realizację budowy drogi najpóźniej w połowie lat 80-tych przyjął 20-letni termin zasiedzenia i stwierdził, że upłynął on z dniem 1 stycznia 2006 r.

Sąd Okręgowy pominął wobec braku cech nowości lub znaczenia dla rozstrzygnięcia wnioski dowodowe zgłoszone przez uczestników w postępowaniu apelacyjnym (art. 381 k.p.c.).

Orzeczenie powyższe zostało w całości zaskarżone skargą kasacyjną przez uczestników – [...]. Skarga, oparta na obu podstawach kasacyjnych, w ramach naruszenia prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) wskazuje na obrazę art. 1 w zw. z art. 6 i art. 10 dekretu z dnia 16 grudnia 1918 r. w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego w zw. z art. 1, art. 2, art. 3, art. 4, art. 5 ust. 1 i 2, art. 7 ust. 1 - 4 i art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym poprzez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że przejęcie nieruchomości na własność Skarbu Państwa nastąpiło na mocy orzeczenia Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 30 marca 1960 r., mylnie utożsamianego z decyzją administracyjną; art. 172 § 1 i 2 k.c. w brzmieniu sprzed dnia 1 października 1990 r. w zw. z art. 50 § 1 i 2 Prawa rzeczowego w zw. z art. XLI § 2 p.w.k.c. w zw. z art. 336, art. 339, art. 338 k.c. oraz art. 296 § 1, art. 297 i art. 298 Prawa rzeczowego w zw. z art. XLVIII p.w.k.c. oraz art. 1, art. 6 i art. 10 dekretu z dnia 16 grudnia 1918 r. w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego w zw. z art. 1, art. 2, art. 3, art. 4, art. 5 ust. 1 i 2, art. 7 ust. 1 - 4 i art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że Skarb Państwa był posiadaczem samoistnym nieruchomości, mimo że objął ją w posiadanie jako dzierżyciel; art. 172 § 1 i 2 k.c. w brzmieniu sprzed dnia 1 października 1990 r. w zw. z art. 7 k.c. oraz art. 50 § 1 Prawa rzeczowego w zw. z art. XLI § 1 p.w.k.c. i art. 1, art. 6, art. 10 dekretu z dnia 16 grudnia 1918 r. w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego w zw. z art. 1, art. 2, art. 3,

art. 4, art. 5 ust. 1 i 2, art. 7 ust. 1 - 4 i art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym poprzez ich błędną wykładnię skutkującą przyjęciem dobrej wiary Skarbu Państwa; art. 298 w zw. z art. 297, art. 296 § 1 Prawa rzeczowego, art. XLVIII p.w.k.c. oraz art. 339, art. 336, art. 338 i art. 6 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w przyjęciu, że na rzecz wnioskodawcy działało domniemanie, zgodnie z którym ten, kto rzeczą faktycznie włada, uważany jest za posiadacza samoistnego; art. 121 pkt 4 w zw. z art. 175 k.c. poprzez ich błędną wykładnię skutkującą niezastosowaniem poprzez brak dostatecznego rozważenia, jakie rzeczywiste możliwości dochodzenia swoich praw do nieruchomości uczestnicy mieli przed dniem 4 czerwca 1989 r.; art. 123 § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 175 k.c. poprzez ich niezastosowanie w odniesieniu do pisma uczestników z dnia 7 sierpnia 1990 r., spełniającego cechy wniosku o stwierdzenie nieważności decyzji o przejęciu nieruchomości w zarząd państwowy oraz w odniesieniu do wniosków uczestników o stwierdzenie nieważności tej decyzji oraz zarządzenia Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 31 marca 1950 r. w sprawie ustanowienia zarządu państwowego nad przedsiębiorstwem Cegielnia M. G., a także w odniesieniu do działań podejmowanych w latach 2006-2008 wobec Gminy Miasta R.; art. 176 § 1 w zw. z art. 172 § 1 i 2 oraz art. 336 i art. 339 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że Gmina Miasta R. nabyła przez zasiedzenie własność czterech spornych działek z dniem 1 stycznia 2006 r. jedynie w oparciu o przyjęcie istnienia dobrej wiary po stronie jej poprzednika prawnego, tj. Skarbu Państwa.

W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania mogących mieć istotny wpływ na wynik sprawy skarga powołuje art. 398²⁰ w zw. z art. 398¹³ § 2 i art. 233 § k.p.c. poprzez błędne zastosowanie wykładni dokonanej przez Sąd Najwyższy, w myśl której o występowaniu siły wyższej decydują okoliczności obiektywne, nie zaś sposób zachowania się osoby, którą przeszkoda dotknęła; art. 217 § 1 - 3 w zw. z art. 227 i art. 381 k.p.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie skutkujące pominięciem istotnych wniosków dowodowych zgłoszonych przez uczestników; art. 398²⁰ w zw. z art. 378 § 1 k.p.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że Sąd Okręgowy związany jest nie tylko

wykładnią prawa dokonaną przez Sąd Najwyższy, ale również dokonaną przez ten organ oceną stanu faktycznego sprawy.

Sąd Najwyższy zważył:

Odnosząc się do podstawy naruszenia prawa procesowego wskazać należy, że jakkolwiek uzasadnienie orzeczenia sądu drugiej instancji w części motywującej rozstrzygnięcie kasatoryjne jest nazbyt skrótowe i nie odpowiada w pełni wymaganiom art. 328 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., to odnosi się do wszystkich zarzutów apelacji i umożliwienia zrekonstruowania podstawy faktycznej i prawnej. Nie znajduje potwierdzenia naruszenie zakresu kognicji sądu drugiej instancji oraz błędnej oceny związania wykładnią Sądu Najwyższego zawartą w uzasadnieniu wyroku wydanego w sprawie. W żadnym razie nie można przyjąć, że sąd przyjął związanie prawną oceną faktów mającą wynikać z tych motywów i „bezrefleksyjnie” powielił wypowiedzi Sądu Najwyższego. Chybione są zarzuty uchybień procesowych, polegających na nieprzeprowadzeniu uzupełniającego postępowania dowodowego, w szczególności nie dopuszczenia dowodów rzekomo „koniecznych” z uwagi na przyczynę uchylenia do ponownego rozpoznania. Postępowanie w sprawie trwało kilka lat. Uczestnicy od początku powoływali się i wykazywali okoliczności faktyczne mające wykazać złą wiarę posiadaczy oraz działania b. właścicieli i ich następców prawnych zmierzające do zwrotu nieruchomości, względnie przyczyny okresowego zaniechania lub ograniczania aktywności w tym zakresie. Przedstawiono w tym zakresie wszystkie dokumenty, będące w posiadaniu stron, i dowody osobowe. Sąd drugiej instancji, będący w obecnym stanie prawnym sądem faktu i prawa, dokonał prawidłowej wykładni art. 381 k.p.c. i art. 217 k.p.c. oraz należycie uzasadnił stanowisko co do tego, że potrzeba powołania się na wskazane fakty i dowody nie wynikła później, oraz że znacząca część wniosków nie ma charakteru nowości gdyż dotyczy ponowienia dowodów. Dokonanie oceny materiału dowodowego oraz stanu prawnego, co do możliwości podejmowania obrony praw przez osoby pozbawione najpierw posiadania przedsiębiorstwa na skutek przejęcia pod przymusowy zarząd państwowy, następnie prawa własności wobec przejęcia z mocy prawa przez Skarb Państwa, w aspekcie istnienia obiektywnych okoliczności uzasadniających przyjęcie przerwania biegu terminu zasiedzenia objęte było kognicją sądu. Nie budzi

zastrzeżeń prawidłowość interpretacji pism uczestników z dnia 7 sierpnia 1990 r., przedmiotowo ograniczonego pismem z dnia 21 października 1991 r. i z dnia 19 listopada 1992 r., zmienionego pismem z dnia 28 kwietnia 1993 r. Zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów. Z tego względu zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. jest niedopuszczalny. Niezrozumiały jest zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c., gdyż nie wskazano na czym w istocie polegać miałyby wykroczenie przez sąd drugiej instancji poza granice zaskarżenia.

Przystępując do oceny zarzutów wywiedzionych w ramach pierwszej podstawy podkreślić należy, że weryfikacja w postępowaniu kasacyjnym podstawy prawnej rozstrzygnięcia następuje tylko w granicach podstawy faktycznej, która co do zasady nie podlega badaniu. Niedopuszczalne jest kwestionowanie ustaleń faktycznych pod pozorem dokonywania ocen prawnych, powoływanie jako podstawy subsumcji okoliczności nieprawdziwych lub pomijanie rzeczywistych. Znacząca część zarzutów naruszenia prawa materialnego jest oparta na subiektywnym, odmiennym od przyjętego jako podstawa rozstrzygnięcia stanie faktycznym i prawnym. W przedłożonej skardze takie nieprawidłowości dotyczą m.in. twierdzeń o braku wiedzy i zaimplementowania objęcia nieruchomości przez Skarb Państwa w posiadanie na podstawie ustawy, podczas gdy b. właściciel otrzymał odpis orzeczenia Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 30 marca 1960 r., o treści pisma dotyczącego opinii MRN w R. jako warunku zwrotu, które nie dotyczyło informacji o sposobie załatwienia wniosku o stwierdzenie nieważności orzeczenia o ustanowieniu przymusowego zarządu ani przejęciu prawa własności z mocy prawa tylko wniosku o zwrot części gruntu zbytego na podstawie umowy sprzedaży w toku późniejszego postępowania wywłaszczeniowego, dowolnej interpretacji treści pisma z dnia 7 sierpnia 1990 r., twierdzenia o braku możliwości występowania z jakimikolwiek akcjami wydobywczymi, podczas gdy poprzednik prawny uczestników podjął je i już w 1957 r. odzyskał część gruntów zabudowanych budynkiem mieszkalnym, a wniosku o zwrot przedsiębiorstwa nieczynnego, przewidzianego w art. 5 w zw. z art. 7 ustawy z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym, podlegającego rozpoznaniu w postępowaniu

administracyjnym, w zawitym terminie nie złożył. Późniejsze pisma uczestników nie mogą być samodzielnie kwalifikowane przez sąd jako wnioski o unieważnienie orzeczeń administracyjnych, gdyż ocena w tym przedmiocie należała do wyłącznej kognicji organów administracji, który nie przypisał im takiego znaczenia. Materiał dowodowy potwierdza wręcz samoograniczenia, których przyczyn nie usprawiedliwia postępowanie karne toczące się przeciwko jednemu z uczestników.

Skarga kasacyjna jest niezwykle obszerna, w części dotyczącej podstaw kaskadowo powołuje przepisy o różnej treści normatywnej, nie mające zastosowania w sprawie i nie będące podstawą orzeczenia, wprost zmierzające do potwierdzenia założonych z góry tez, a nie wykazania wad rozstrzygnięcia. Takie ich sformułowanie nie wzmacnia, a osłabia argumentację skargi. W znacznym zakresie wywody te są zbędne, wykraczają poza podstawę faktyczną i prawną rozstrzygnięcia bądź dotyczą zagadnień będących domeną piśmiennictwa a nie judykatury. Uwagi te dotyczą m.in. zarzutów i motywów odnoszących się do dekretu z dnia 16 grudnia 1918 r. w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego, powołanego przez sąd jedynie dla wykazania ciągu czynności i zdarzeń prawnych, a nie będącego podstawą rozstrzygnięcia lub ocen prawnych. Kategorie pojęciowe stosunków cywilno - prawnych mogą różnić się od pojęć przyjętych w aktach prawnych np. o charakterze publiczno-prawnym. Zgodzić się należy z twierdzeniem, że objęcie na podstawie dekretu nieruchomości w zarząd powinno być kwalifikowane jako dzierżenie a nie posiadanie (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 1992 r., III CZP 133/92, uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 1987 r., III CZP 47/87, mająca moc zasady prawnej, OSNC 1988, nr 7-8, poz. 91), niemniej sąd w ogóle nie zajmował się tą kwestią. Badając zasadność wniosku o stwierdzenie zasiedzenia trafnie ograniczył rozważania do tego, czy objęcie w posiadanie na podstawie ustawy o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym objęło poza *corpus* także zamanifestowany w dostateczny sposób *animus cum res sibi habendi*, umożliwiając kwalifikację jako posiadania samoistnego. Nie budzi wątpliwości, że decyzja wydana na mocy wskazanej ustawy o uregulowaniu stanu prawnego miała charakter deklaracyjny a nie konstytutywny, ale pozostaje to bez wpływu na rozstrzygnięcie. Na różny charakter przepisów legalizujących przejęcia

nieruchomości wskazał Sąd Najwyższy m.in. w postanowieniu z dnia 11 grudnia 2013 r., IV CSK 184/13. Błędna jest dokonana w skardze wykładnia przepisów ustawy, w myśl której nabycie własności z mocy ustawy przez Skarb Państwa było „zawieszone” lub „warunkowe” do czasu załatwienia ewentualnego wniosku b.właściciela o zwrot, a władanie nieruchomością w tym okresie odpowiadało dzierżeniu lub posiadaniu zależnemu, a co najwyżej posiadaniu samoistnemu w złej wierze. Nie daje ku temu podstaw ani ich brzmienie, ani argumenty natury systemowej lub celowościowej. O charakterze posiadania nie decyduje stan prawny, na podstawie którego objęto nieruchomość ani okoliczności uzyskania władania, tylko sposób władania odpowiadający prawu własności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2005 r., I CK 162/05, OSP 2006, nr 9, poz.107). Posiadanie rzeczy w rozumieniu art. 50 i 296 § 1 prawa rzeczowego odpowiada obecnemu posiadaniu samoistnemu. Zgodnie z ustawową definicją posiadaczem samoistnym jest ten, kto nią faktycznie włada jak właściciel (art. 336 k.c.), zatem także ten, kto wie, że prawo własności nieruchomości mu nie przysługuje, ale chce posiadać i posiada ją tak, jakby był jej właścicielem. Błędne przekonanie, że prawo takie przysługuje nie uniemożliwia przypisania statusu posiadacza samoistnego (por. uzasadnienie uchwały Pełnego Składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07, OSNC 2008, nr 5, poz. 43). Na uwagę zasługuje również pogląd judykatury, początkowo wyrażony na tle stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnych, że wsteczny skutek decyzji nadzorczej oznacza powrót do stanu istniejącego wcześniej tylko w sferze prawnej, a nie sferze rzeczywistości materialnej. Ponowiono go w sprawie o stwierdzenie zasiedzenia poprzez stwierdzenie, że żaden akt prawny nie jest w stanie zmienić rzeczywistości materialnej, a posiadanie rzeczy (nieruchomości) jest elementem takiej rzeczywistości (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2000 r., III CKN 949/00, OSNC 2000, nr 12, poz. 228, z dnia 21 marca 2003 r., III CZP 6/03, OSNC 2004, nr 1, poz. 4, z dnia 30 września 2004 r., IV CK 21/04, nie publ., V CSK 579/13). Bezpodstawnie kwestionuje skarga dobrą wiarę posiadacza. Przymiot ten przysługuje także osobie, która obejmując swym jednostronnym działaniem nieruchomość w posiadanie błędnie, ale w okolicznościach usprawiedliwiających takie przekonanie sądzi, że przysługuje jej prawo własności. Antycypowanie oceny

w tym przedmiocie z decyzji nadzorczych o stwierdzeniu nieważności jest chybione, gdyż relewantna jest tylko chwila objęcia w posiadanie. Późniejsza zmiana świadomości posiadacza pozbawiona jest znaczenia prawnego (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2003 r., III CZP 35/03, Prok. I Pr. 2004, nr 2, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2010 r., I CSK 35/10, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2010 r., III CSK 57/10, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2014 r., V CSK 579/13). O przypisaniu posiadaczowi dobrej lub złej wiary przy wykonywaniu posiadania decydują okoliczności opisujące jego stan świadomości w chwili objęcia władztwa nad rzeczą, oceniane zgodnie z poglądami ustalonymi w dacie dokonywania wykładni prawa zmierzającej do przypisania posiadaczowi dobrej lub złej wiary. Nie ma podstaw do przyjęcia, że Gmina Miasto R. przejmując część działek nie kontynuowała posiadania samoistnego w dobrej wierze, skarżący nie wykazał takiej zmiany ani w sferze faktów ani woli.

Bezpodstawnie zarzuca skarga naruszenie art. 121 pkt 4 w zw. z art. 175 k.c. poprzez błędną wykładnię skutkującą niezastosowaniem poprzez brak dostatecznego rozważenia, jakie rzeczywiste możliwości dochodzenia swoich praw do nieruchomości uczestnicy mieli przed dniem 4 czerwca 1989 r. oraz art. 123 § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 175 k.c. poprzez niezastosowanie mimo podejmowania przez b. właściciela i ich następców prawnych działań zmierzających do odzyskania posiadania i prawa własności nieruchomości. Zarzuty odnoszące się do zawieszenia biegu terminu oparte są co najmniej na nadinterpretacji, o ile nie świadomym wprowadzeniu w błąd co do rzeczywistego stanowiska Sądu Najwyższego i Sądu Okręgowego, które wyraźnie z odwołaniem do stanowiska judykatury wskazały że możliwość powołania się na siłę wyższą, jako przyczynę zawieszenia biegu terminu zasiedzenia, musi mieć charakter obiektywny i zachodzi wówczas, gdy uczestnik wykaże, że w ramach dopuszczalnych w danym czasie środków prawnych rzeczywiście podejmował próby odzyskania nieruchomości, albo nie podejmował ich dlatego, że wyjątkowo ze względu na sytuację osobistą lub przynależność do określonej grupy społecznej, nawet gdyby to uczynił to nie uzyskałby korzystnego rozstrzygnięcia (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2001 r., IV CKN 307/01, OSNC 2002, nr 10, poz. 124, z dnia

30 października 2008 r., II CK 24/08, z dnia 21 listopada 2008 r., II CSK 169/09, z dnia 20 stycznia 2009 r., II CSK 412/08, z dnia 23 stycznia 2009 r., II CSK 93/08, z dnia 11 grudnia 2013 r., IV CSK 184/13, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 519/13). Jak wyżej wskazano brak podstaw do takiej kwalifikacji pisma uczestników z dnia 7 sierpnia 1990 r., nieoznaczonych wniosków uczestników o stwierdzenie nieważności zarządzenia Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 31 marca 1950 r. oraz orzeczenia Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 30 marca 1960 r. Akcje podejmowane przeciwko posiadaczowi muszą mieć charakter zaczepny, prowadzić do bezpośredniego pozbawienia władztwa i odpowiadać wymoganiom art. 123 § 1 k.c., aby skutkowały przerwaniem biegu terminu zasiedzenia. Działania podejmowane w latach 2006-2008 wobec Gminy Miasta R. pozbawione są znaczenia prawnego, gdyż dotyczą okresu po nabyciu przez nią prawa własności przez zasiedzenie.

Chybione są zarzuty dotyczące rzekomego „uznania niewłaściwego” dokonanego przez Gminę Miasto R. w związku z negocjacjami dotyczącymi sprzedaży części nieruchomości po stwierdzeniu nieważności wskazanych orzeczeń administracyjnych. Zgodnie przyjęto w orzecznictwie, że samoistny posiadacz nieruchomości, nie traci tego przymiotu zwracając się z ofertą jej zakupu, gdyż nie ma wpływu na zamiar władania nią, tylko świadczy o świadomości braku tytułu prawnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2002 r., I CKN 1182/00, z dnia 15 października 2010 r., V CSK 65/10, Palestra 2010, nr 11-12, z dnia 29 listopada 2012 r., V CSK 552/11).

Z tych względów skarga kasacyjna, jako pozbawiona uzasadnionych podstaw, podlega oddaleniu (art. 398¹⁴ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Nie znajdując podstaw do odstąpienia od zasady ponoszenia w postępowaniu nieprocesowym kosztów przez strony we własnym zakresie oddalono wniosek Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa i Gminy Miasta R. o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego przed Sądem Najwyższym (art. 520 § 1 k.p.c.).

